

Dr. ing. Marie Gabryšová

Katedra Marketingu

Śląskiego Uniwersytetu w Opawie (Czechy)

Wydział Przedsiębiorczości i Handlu US w Karwinie

Rola wykładowcy w kształtowaniu postaw prospołecznych

WSTĘP

Współczesny świat utracił cechę stabilności. Nieustanne zmiany w życiu społecznym i gospodarczym powodują, że wielu ludziom zabrakło poczucia bezpieczeństwa, narastają trudności w orientacji w nadmiarze informacji.

Przemiany społeczne zaowocowały też negatywnymi skutkami, które znalazły swoje odbicie nie tylko w stosunkach gospodarczych, handlowych, ale też w rodzinach, jak również w hierarchii wartości. Z wielu zachodzących zmian można przytoczyć te najbardziej wyraziste jak:

- orientacja na środki materialne,
- pogłębienie zróżnicowania na bardzo bogatych i bardzo biednych,
- brak współodpowiedzialności,
- brak wrażliwości na potrzeby innych ludzi,
- wdrażanie w życie absurdalnych niekiedy przepisów, które mogą być powodem pogłębiających się nierówności społecznych, które czasem stwarzają przywileje takim grupom społecznym, które w żadnym wypadku na takie przywileje nie zasługują.

PRZYKŁADY NIERÓWNOŚCI SPOŁECZNYCH ORAZ PROBLEMÓW WYCHOWAWCZYCH

W lecznictwie przepisy pozbawione logicznego uzasadnienia stwarzają dla wielu czeskich pacjentów trudne warunki w trakcie ich pobytu w szpitalu. Na konferencji prasowej 15 marca 2005 r. kierownik placówki Wydziału Medycznego w Hradcu Králové ujawnił poważny problem, jakim jest niedożywienie. Czasami aż kilka razy w trakcie doby sprawdzana jest temperatura oraz ciśnienie pacjentom, ale nikt nie troszczy się o podstawową potrzebę – o posiłki dla pacjenta.

Niedożywienie w czeskich szpitalach jest powodem:

- zgonu 5% pacjentów w średnim wieku,
- i aż 20% pacjentów powyżej 80. roku życia,
- połowa wszystkich starszych pacjentów cierpi na niedożywienie już w czasie przyjęcia do szpitala.

Jakby odwróconym obliczem tego stanu rzeczy są dobre warunki w czeskich więzieniach, które są gwarantowane przepisami i muszą być spełnione.

W więzieniu w Karwinie odsiadyuje karę średnio 180 więźniów. Nadzór oraz usługi zapewnia 155 pracowników, zaś całodobową opiekę lekarską 12 lekarzy. W odróżnieniu od pacjentów szpitali, więźniowie otrzymują 6 razy dziennie posiłki – przygotowywane według zaleceń pielęgniarki zajmującej się dietetyką.

Więźniowie są dwa razy w miesiącu zawożeni do teatru i dwa razy w tygodniu mają możliwość spaceru. Mają możliwość korzystania z kursów językowych, pracy z komputerem, siłowni, telewizji, do dyspozycji mają odtwarzacze DVD, mają możliwości uprawiania różnych sportów. A to wszystko pokrywane jest z budżetu państwa.

Dla porównania – na 1 stomatologa przypada w RCz przeciętnie 1800 pacjentów. Wiele czeskich rodzin nie może sobie pozwolić na to, by nawet raz w roku pójść do teatru, nie posiada odtwarzaczy DVD, ich dzieci nie korzystają z kursów, bo ich po prostu na to nie stać. Można więc dojść do absurdalnych stwierdzeń: żeby mieć dziesięciokrotnie lepszą opiekę lekarską i nieodpłatny dostęp do wielu przywilejów, trzeba być przestępcą.

Ministerstwo Gospodarki i Pracy RCz w raporcie za rok 2004 opublikowało niepokojące fakty:

- wzrastała liczba dzieci problemowych wywodzących się z zamożnych rodzin,
- wzrastała przestępczość dzieci i nieletnich,
- źródłem negatywnych skutków było ekscesyjne zachowanie oraz agresywność.

Nie tylko bieda jest przyczyną przestępczości. Okazuje się także, że zamożność nieuczciwych ludzi może również być źródłem negatywnych skutków. Rodzice popełniają poważne błędy wychowawcze lub kompletnie nie wywiązują się ze swych obowiązków. Wszyscy dążymy do poprawy standardu życia – ale nie wszyscy chcą żyć uczciwie i rozsądnie dbać o rodzinę, szczególnie o dzieci. Do tego dochodzą jeszcze różne negatywne trendy globalne, które wkraczają nawet do szkół i na uczelnie.

Gazeta brytyjska „The Guardian” z dnia 16 września 2005 podała spis 30 uniwersytetów, na których prowadzona jest działalność ekstremistów, wśród nich znalazły się tak prestiżowe uniwersytety jak Oxford czy Cambridge.

To skłoniło mnie do wielu pytań. Wśród nich do dwóch podstawowych:

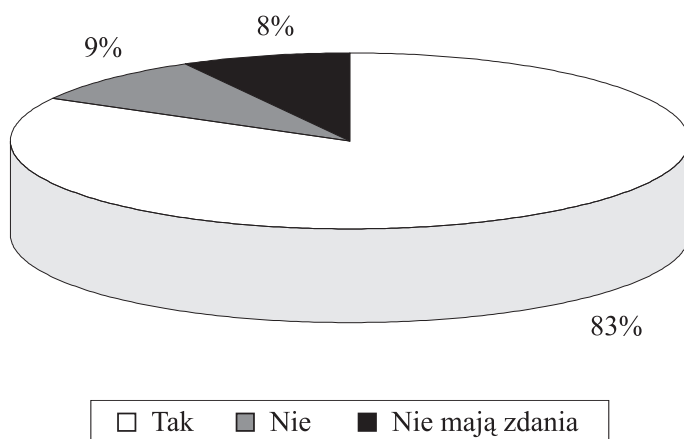
- jacy tak naprawdę są studenci naszej uczelni, jaki jest ich stosunek do odpowiedzialności społecznej? Jako przyszli fachowcy za kilka lat wezmą gospodarkę i życie społeczne w swoje ręce, niektórzy z nich będą może tworzyli dobre lub złe przepisy prawne;
- czy my jako wykładowcy korzystamy z tej olbrzymiej szansy, że mamy możliwość (a przede wszystkim obowiązek) formowania poglądów młodej inteligencji?

Są potrzebne zmiany, ale należy mieć wątpliwości czy dokona je generacja, która przyczyniła się do tego stanu rzeczy. Być może sytuację zmieni następne pokolenie, dlatego warto się coś na ten temat dowiedzieć, np. jaka jest wrażliwość studentów na nierówności społeczne.

BADANIA WRAŻLIWOŚCI SPOŁECZNEJ

By uzyskać odpowiedzi na te powyższe pytania, na początku bieżącego roku akademickiego przeprowadzono badania wśród 100 studentów Wydziału Przedsiębiorczości i Handlu Uniwersytetu Śląskiego w Karwinie. Ankietowani to przeważnie studenci 4. roku studiów, a zatem przyszli menedżerowie.

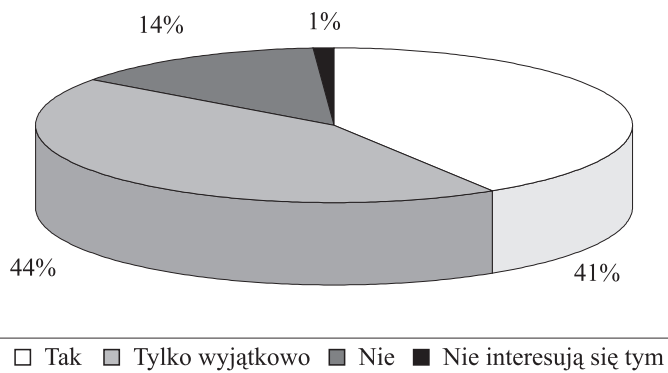
Na pierwsze pytanie „Czy istnieją w Republice Czeskiej nierówności społeczne wymagające rozwiązań?” wprawdzie 83% odpowiedziało, że tak, jednak 9% pytanych w ogóle nie dostrzega nierówności społecznych, a 8% nie ma na ten temat zdania.

Rysunek. 1. Istnienie w RCz nierówności społecznych wymagających rozwiązań.

Źródło: badania własne.

Dodatkowo studentów zapytano o stosunek ich rodzin do nierówności społecznych pytając: „Czy w waszej rodzinie podejmowany jest temat nierówności społecznych?” Wynik podaje poniższy rysunek.

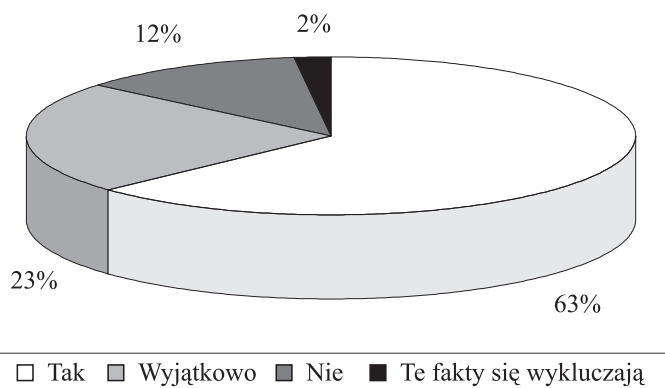

Rysunek. 2. Podejmowanie tematu nierówności społecznych w rodzinach.

Źródło: badania własne.

Ponad połowa badanych (58%) podała, iż w ich rodzinach ten temat jest podejmowany wyjątkowo lub wcale. Wielu młodych ludzi nie wynosi z rodzinnego domu wrażliwości na niesprawiedliwość, na ludzką biedę, nie dostrzega zatem nierówności społecznych.

By zbadać czy studenci mają poczucie odpowiedzialności wobec przyszłych podwładnych, postawiono im następujące pytanie: „Czy sukces i konkurencyjność są możliwe wspólnie ze sprawiedliwym wynagrodzeniem oraz troską o pracowników?”

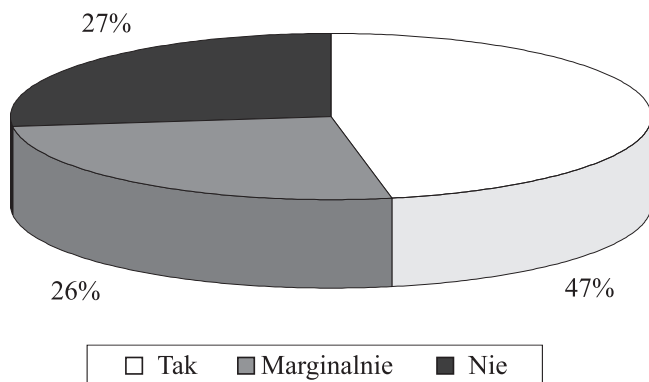
Rysunek. 3. Możliwość współistnienia sukcesu konkurencyjności oraz sprawiedliwego wynagrodzenia.

Źródło: badania własne.

Odpowiedzi na powyższe pytanie też nie dają powodu do zadowolenia. Aż 47% przyszłych menedżerów sprawiedliwe wynagrodzenie i troskę o pracowników widzi jako wyjątkową możliwość lub za całkiem niezgodne z dążeniem do sukcesu. Zaś podstawą jest poszanowanie człowieka, pracownika oraz jego siły roboczej, jego cech osobistych, fachowości, zdolności, kreatywności, jego energii oraz motywacji jako najważniejszego zasobu organizacji, który uruchamia wszystkie pozostałe zasoby¹. W odpowiedziach uzyskanych w ramach badań widoczne są poważne błędy w przygotowaniu młodych ludzi. Brakuje świadomego prowadzenia ich do odpowiedzialności. Z tego powodu miały też swoje uzasadnienie następane pytania badające udział wykładowców w kształtowaniu postaw ich słuchaczy.

STOPIEŃ ROLI WYCHOWAWCZEJ WYKŁADOWCÓW

Na naszym wydziale w Karwinie pracowało do września 2005 roku (do okresu przeprowadzenia badań) 107 wykładowców lub pracowników dydaktycznych. Badaniom poddano studentów będących przede wszystkim na 4. roku, czyli studentów, którzy uczestniczyli w zajęciach niemal wszystkich wykładowców. Zadano im pytanie: „Czy wykładowcy zwracają uwagę nie tylko na pozytywne, ale i negatywne skutki globalizacji?”

Rysunek. 4. Ocena przez wykładowców pozytywnych oraz negatywnych skutków globalizacji.

Źródło: badania własne.

¹ M. Seková, *Kvalita personálnych procesov*, [w:] *Multidimenzionálne aspekty kvality QVI*, UMB, Banská Bystrica 2003, s. 141.

Jak podaje powyższy rysunek, tylko 27% studentów stwierdziło, że w ramach wykładów jest obiektywnie poruszany temat globalizacji. Reszta (73%) przyznała, iż z taką oceną spotkała się marginalnie lub wcale.

W związku z powyższym postawiono następane pytanie: „Czy ktoś z wykładowców prowadził do świadomej odpowiedzialności wobec przyszłych podwładnych, współpracowników, kontrahentów, środowiska, społeczeństwa i rodziny?” Wyniki podaje poniższa tabela.

Tabela 1

Udział wykładowców w świadomym wychowaniu odpowiedzialności

	Liczba wykładowców
przyszłych podwładnych	2–3
współpracowników	2
kontrahentów	2–3
środowiska	1–2
społeczeństwa	2
rodziny	2

Źródło: badania własne.

Pod wpływem powyższych faktów trzeba stwierdzić, że większość wykładowców nie wywiązuje się ze swoich obowiązków, przekazuje wiedzę, ale nie wychowuje.

PODSUMOWANIE

- Studenci to potencjalna kadra na znaczących stanowiskach decydująca w przyszłości o sprawach gospodarczych, społecznych i tworzonych przepisach,
- wykładowcy mają ogromny wpływ na kształtowanie mentalności – to ich słuchają setki młodej inteligencji, mają możliwość kształtowania przyszłości narodu, przyszłych uczestników decyzji gospodarczych,
- dobry wykładowca ma naturalny autorytet (często większy od rodziców), a co za tym idzie zaufanie,
- dlatego ma wpływ na sposób myślenia i podejmowania decyzji swoich studentów,
- nie powinien skupiać się tylko na przekazywaniu wiedzy,
- w każdej specjalności naukowej są okazje do podejmowania szerokiej problematyki ogólnospołeczno-wychowawczej,
- przy ogólnym współcześnie spadku prawdziwych autorytetów i rosnącej liczbie studentów wzrasta rola wychowawcza wykładowcy.

Każda wykorzystana okazja do formowania charakteru młodych ludzi może decydować o wartościach, z jakimi oni pójdą w życie rodzinne, społeczne i gospodarcze oraz jak będą zmieniali współczesną rzeczywistość.

Dlatego uczelnie powinny być nie tylko źródłem szerokiej wiedzy, ale także miejscem kształtowania prawdziwie ludzkich charakterów, fachowców, którzy będą chcieli i będą zdolni zadbać o bardziej przyjazną i bardziej odpowiedzialną rzeczywistość.

LITERATURA

Seková M., *Kvalita personálnych procesov*, [w:] *Multidimenzionálne aspekty kvality QVI*, UMB, Banská Bystrica 2003.

The Role of Lecturer in Shaping Pro-social Attitudes

Summary

At the time when the true authorities are missing and many laws and regulations are rather supporting social inequality, it is necessary to pay particular attention in upbringing young generation, first of all young intelligentsia, to genuine values. In this situation there is growing the importance of the university teacher, the good teacher, who will not only convey the knowledge, but who will also raise the students, especially through his personal example.